

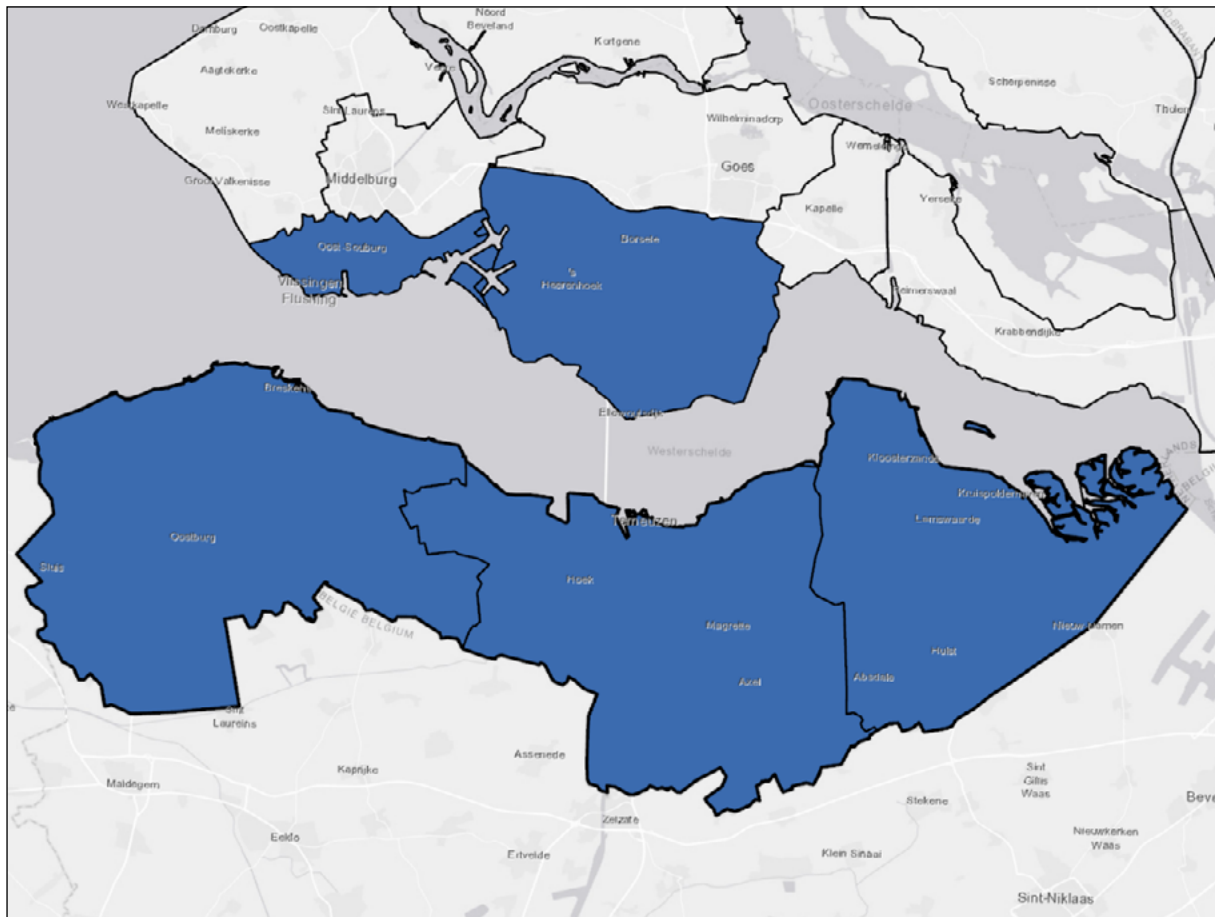
Medegefinancierd door
de Europese Unie

Fonds voor
rechtvaardige
transitie

Publieksversie JTF Zeeuws-Vlaanderen

Operationeel Programma en Territoriaal Plan voor een Rechtvaardige Transitie

Inhoud

1	Introductie JTF Nederland.....	3
2	Operationeel Programma.....	4
2.1	Programmastrategie	4
2.1.1	Inleiding	4
2.1.2	Maatschappelijke uitdagingen: impact van klimaattransitie-opgave.....	5
2.1.3	Tekortkomingen van de markt	6
2.1.4	Investeringsbehoeften en verhouding JTF met andere Europese fondsen.....	6
2.1.5	Aanbevelingen van de Europese Commissie	7
2.1.6	JTF Nederland 2021-2027 transitieproblemen in de regionale plannen	8
2.1.7	Wie kan JTF-steun aanvragen?.....	9
2.2	Prioriteiten per JTF-regio	10
2.2.1	Programmabudget en cofinanciering	11
2.2.2	Zeeuws-Vlaanderen en Vlissingen-Oost.....	11
2.3	Uitvoering programma.....	15
2.3.1	Governance en betrokken regionale partijen	15
2.3.2	Administratieve lastenverlichting en vereenvoudigde kostensoorten	17
2.3.3	Communicatie en zichtbaarheid	17
3	Territoriaal Plan voor een Rechtvaardige Transitie Nederland.....	19
3.1	Overzicht van het transitieproces en vaststelling van de zwaarst getroffen gebieden	19
3.1.1	Inleiding	19
3.1.2	Energie-en grondstoffentransitie	19
3.1.3	Sociaaleconomische effecten.....	19
3.1.4	Begunstigden	20
3.1.5	Regionale aanpak en vaststelling gebieden	20
3.2	Territoriaal Plan voor een Rechtvaardige Transitie Zeeuws-Vlaanderen.....	21
3.2.1	Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie.....	21
3.2.2	Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen	23
3.2.3	Samenhang met andere programma's.....	26

1 Introductie JTF Nederland

Inleiding

De Europese Unie heeft 623 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het fonds voor een rechtvaardige transitie: Just Transition Fund Nederland (JTF). Het JTF draagt bij aan de overgang naar een klimaatneutraal Europa tegen 2050. Klimaatneutraal betekent dat de uitstoot van broeikasgas niet hoger is dan wat er vastgelegd wordt, netto is de uitstoot dan nul. Het voornaamste doel van het JTF is om de transitie op een rechtvaardige manier te laten verlopen in regio's die sociaaleconomisch sterk afhankelijk zijn van de fossiele industrie. Het Nederlandse JTF-programma heeft betrekking op de regio's Groningen-Emmen, IJmond, Groot-Rijnmond, West-Noord-Brabant, Zeeuws-Vlaanderen en Zuid-Limburg. De JTF-middelen worden geïnvesteerd om banen te behouden en te creëren bij bedrijven die overschakelen op klimaatneutraliteit en om te zorgen dat de beroepsbevolking zich bij- en omschoolt voor de banen van de toekomst. Het programma loopt van 2021 tot 2027. Begin 2023 gaan de zes regionale steunprogramma's officieel open voor aanvragers, zoals het mkb en kennisinstellingen.

Met het JTF willen de geselecteerde regio's bijdragen aan transitie die spelen:

- Energietransitie
- Klimaattransitie
- Grondstoffentransitie

Totstandkoming JTF Nederland

Partijen uit alle JTF-regio's zijn betrokken bij de vormgeving van het programma. Zij zullen gedurende de uitvoering van het programma betrokken blijven en worden verder aangeduid als stakeholders. Elke regio heeft een eigen transitieplan (territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie, afgekort TJTP) opgesteld, voor de passende inzet van JTF-middelen in de regio. Per regio waren daarbij de relevante partijen betrokken, waaronder provincies, gemeenten, partijen uit het maatschappelijk middenveld, bedrijven, sociale partners, onderwijsinstellingen en jongerenorganisaties. Deze betrokkenheid werd per regio vormgegeven, onder andere door diverse bijeenkomsten voor belanghebbenden en een consultatieronde. Daarnaast heeft het Rijk overleg gevoerd met mede-overheden, maatschappelijke en sociale partners over de invulling van het JTF-programma.

Leeswijzer

Dit document gaat in op het Operationeel Programma en het Territoriale Plan voor een Rechtvaardige Transitie van JTF Nederland. Hoofdstuk 2 gaat in op het Operationeel Programma en omvat een algemeen deel en een deel specifiek voor West-Noord-Brabant. Hoofdstuk 3 behandelt de vaststelling van de Nederlandse JTF-gebieden en gaat in op het Territoriale Plan voor een Rechtvaardige Transitie (TJTP) van West-Noord-Brabant. Dit document is een samenvatting van het programma zoals goedgekeurd door de Europese Commissie en biedt uitgebreide informatie voor (mogelijke) projectindieners. Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend; raadpleeg daarom het volledige programmadocument voor de officiële teksten.

Specifieke eisen en procedures voor projectindieners voor de JTF-regio Zeeuws-Vlaanderen worden per openstelling gepubliceerd op de website van de intermediaire instantie [Stimulus programmamanagement](#)

2 Operationeel Programma

2.1 Programmastrategie

2.1.1 Inleiding

Het fonds voor een rechtvaardige transitie naar klimaatneutraliteit in 2050 (in het Engels Just Transition Fund en hierna: JTF) is een belangrijk instrument om de overgang naar duurzaam energie- en grondstoffengebruik (klimaattransitie) in Nederland en Europa op een eerlijke en inclusieve manier te laten verlopen. De Europese Klimaatwet stelt het doel om de netto-uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 met ten minste 55 procent ten opzichte van 1990 te verminderen ("Fit for 55"). Dit eist van elke industriesector een bijdrage aan de Europese Green Deal. Om de transitie op een eerlijke en inclusieve manier te laten verlopen, is het belangrijk dat iedereen mee kan in de transitie naar een duurzame toekomst. Het moet voorkomen worden dat niet vooral kwetsbare mensen en regio's worden geraakt.

Het JTF zet zich in om de sociaal-economische gevolgen van de klimaattransitie op te vangen. Het JTF richt zich daarmee op regio's, sectoren en werknemers die zwaar geraakt worden, bijvoorbeeld doordat er veel banen dreigen te verdwijnen of dat een onderneming het productieproces moet ombouwen van fossiel naar duurzaam.

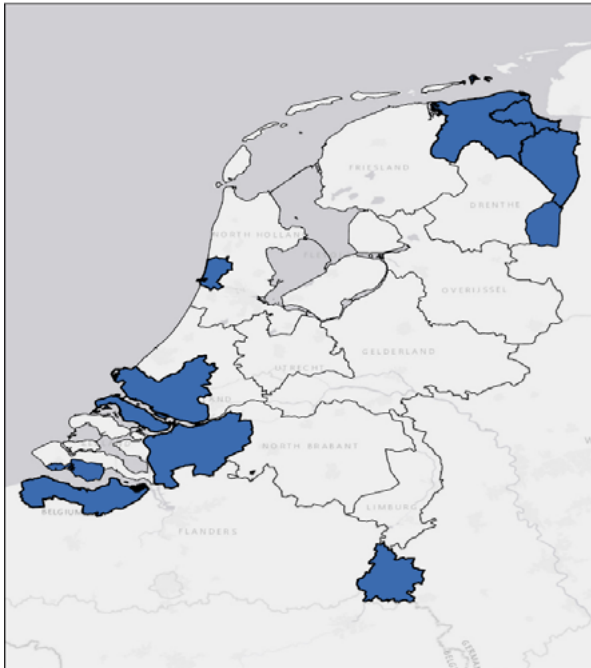
Een aantal Nederlandse regio's is extra kwetsbaar, omdat in deze regio's veel mensen werken in energie-intensieve sectoren, zoals de (petro)chemie, staalindustrie, gaswinning en overige industrie. Deze sectoren ondergaan in een korte tijd grote veranderingen. Werknemers moeten nieuwe vaardigheden en kennis opdoen, om zich zo aan te passen aan de veranderende aard van het werk als gevolg van de transitie. Gericht ingrijpen op de arbeidsmarkt en scholing zijn dan ook belangrijke voorwaarden voor een succesvolle transitie waarin iedereen mee kan. Het is in verschillende gebieden in Nederland nodig om extra aandacht hieraan te besteden, met het oog op een succesvolle en rechtvaardige transitie.

Nederland heeft in samenspraak met de Europese Commissie in kaart gebracht welke regio's het meest kwetsbaar zijn voor de sociaal-economische gevolgen van de klimaattransitie. Het gaat om de regio's met een groot aandeel van energie-intensieve sectoren, waar de noodzaak groot is om snel economisch te vernieuwen. Daarnaast maakt de sociaal-economische kwetsbaarheid dat de regio' de gevolgen van de transitie minder goed kunnen opvangen. Daartoe heeft elke geselecteerde regio een Territoriaal Plan voor een Rechtvaardige Transitie opgesteld (TJTP).

De volgende zes regio's zijn geselecteerd voor het JTF

- **Groningen-Emmen**
- **IJmond**
- **Groot-Rijnmond**
- **Zeeuws-Vlaanderen en Vlissingen-Oost**
- **West-Noord-Brabant**
- **Zuid-Limburg**

Figuur 1: JTF-regio's Nederland

2.1.2 Maatschappelijke uitdagingen: impact van klimaattransitie-opgave

Klimaatverandering is dé uitdaging van de huidige generatie. Nederland en de EU nemen maatregelen om de klimaatverandering te verminderen en de gevolgen op te vangen. Om de doelstellingen van de Europese Klimaatwet te bereiken, zijn er ingrijpende veranderingen nodig in de sectoren energie (bijv. verbod op kolencentrales vanaf 2030) en industrie (o.a. energiebesparing, overstappen op groene energiebronnen zoals groene elektriciteit of groene waterstof, circulair gebruik van grondstoffen en CO₂-afvang, -opslag en -hergebruik).

Om de klimaattransitie in de energie- en industriële sector te realiseren, is een toekomstgerichte aanpak nodig waarin het bedrijfsleven en de overheid samen investeren in een duurzame toekomst, met nieuwe, duurzame productieprocessen en waardeketens. Het geleidelijk afbouwen van fossiele productie leidt tot grote sociaal-economische effecten in de JTF-regio's. Door het verlies van werkgelegenheid in de fossiele industrie dreigen werknemers hun huidige banen te verliezen. Om deze effecten te compenseren, is het nodig de economie minder afhankelijk te maken van fossiele industrie en over te gaan naar duurzame bedrijvigheid (diversificatie) en de economie te vernieuwen (innovatie).

Naast het verlies van banen in de fossiele industrie heeft de klimaattransitie nog een belangrijk sociaaleconomisch effect. Veel van het bestaande werk zal namelijk van karakter veranderen. Dit betekent voor de mensen dat zij andere vaardigheden nodig hebben. Daarom is om- en bijscholing van werknemers en werkzoekenden (waaronder jongeren) nodig. Sommige mensen verliezen hun baan in de fossiele industrie en moeten zich laten om- of bijscholen om in de toekomst een nieuwe baan te kunnen vinden.

Kortom, met het JTF wordt een bijdrage geleverd aan het opvangen van de maatschappelijke gevolgen van de klimaattransitie.

2.1.3 Tekortkomingen van de markt

Inleiding

De klimaattransitie leidt tot een veranderende vraag en neemt ook negatieve gevolgen met zich mee. De negatieve gevolgen van deze veranderende vraag kunnen alleen opgevangen worden met investeringen in de productie- en arbeidsmarkt. De transitie kan alleen maar succesvol zijn als er nú op de veranderende vraag naar arbeidsmarkt wordt ingespeeld. Dit vraagt om een forse inzet en een specifieke aanpak per regio.

Kwetsbaarheden aan de productiekant

Aan de productiekant is sprake van een jarenlange specialisatie en investeringen in de fossiele productie. Bedrijven zijn daardoor geneigd om de bestaande fossiele waardeketens maximaal te gebruiken. Dat betekent dat bedrijven niet direct reageren op veranderende maatschappelijke eisen en veranderingen in de marktvraag. Daarbij zijn de procesindustrieën, zoals de staal- en maakindustrie regionaal sterk geconcentreerd, vanwege schaalvoordelen. Die concentratie heeft marktvoordelen gebracht, maar die slaan in de klimaattransitie om naar een sterk regionaal nadeel en grote kwetsbaarheid. Er is op een regionaal schaalniveau sprake van een probleem: aanpassing van individuele bedrijven vraagt om aanpassing van een heel systeem. Zo moet er bijvoorbeeld voor een gehele industriële regio voldoende duurzame stroom en groene waterstof beschikbaar zijn om de industrie te kunnen verduurzamen. Dit vraagt om coördinatie en samenwerking tussen bedrijven, iets wat niet altijd vanzelf tot stand komt.

Kwetsbaarheden op de arbeidsmarkt

Door keuzes uit het verleden, is het nu lastig om snel te reageren op de klimaattransitie. In de JTF-regio's zijn er veel werkenden met 'fossiele' specialisaties. Dat maakt delen van de beroepsbevolking in die regio's kwetsbaar voor de effecten van de klimaattransitie. De bestaande kennis en vaardigheden van werkenden dreigen te verouderen en kunnen zonder om- en bijscholing niet vanzelfsprekend in hetzelfde bedrijf of elders worden ingezet. Daarbij werkt de arbeidsmarkt niet perfect. Zo blijken veel werknemers pas in beweging te komen als hun baan daadwerkelijk verdwijnt. Bovendien hebben veel mensen niet de tijd, kennis of middelen om op veranderingen te reageren in de markt. Ook ontbreekt het vaak aan een passend scholingsaanbod, omdat opleidingen niet direct reageren op veranderingen in de markt.

2.1.4 Investeringsbehoeften en verhouding JTF met andere Europese fondsen

Investeringsbehoeften

De JTF-strategie is gericht op vernieuwing van de economie. Het kan zowel gaan om bestaande bedrijven die innoveren, als om het stimuleren van nieuwe bedrijvigheid. Het JTF bouwt daarbij voort op de zogeheten regionale innovatiestrategieën voor slimme specialisatie (RIS3) van de vier Nederlandse landsdelen (Noord, Oost, Zuid, West). De RIS3 geeft richting aan de inzet van regionaal beschikbare Europese overheidsmiddelen, gekoppeld aan rijksmiddelen en provinciale middelen.

De kernelementen van de JTF-strategie zijn daarbij:

- Het innoveren en vergroenen van productieprocessen in de regio's die het sterkst worden geraakt door de transitie
- Het investeren in de infrastructuur ten behoeve van het vergroenen van productieprocessen
- Het ontwikkelen van menselijk kapitaal op alle niveaus voor de transitie

Het JTF-programma Nederland sluit aan op de belangrijkste Europese beleidsdoelen voor de komende decennia. De energie-, klimaat- en grondstoffentransitie zijn alle onderdeel van de overgang naar een groen Europa (Green Deal). De JTF-strategie is gericht op de transitie naar een nieuwe, circulaire en CO₂-neutrale maatschappij op grote schaal. Alle regionale Territoriale Plannen voor een Rechvaardige Transitie (TJTP's) die ten grondslag liggen aan dit JTF programma dragen hier naadloos aan bij.

Complementariteit en synergie

De JTF-strategie is ook ingebed in de (inter)nationale beleidscontext waarbij het Klimaatakkoord van Parijs is opgenomen in Europese- en Nederlandse wetgeving. Verder vormen het Integraal Nationaal Energie-Klimaatplan (INEK), het Nationaal Klimaatakkoord (NKA) en de Cluster Energie Strategieën (CES) belangrijke kaders.

Verhouding JTF met andere Europese fondsen

Er is sprake van een complementaire inzet ten opzichte van meerdere Europese subsidieprogramma's en fondsen zoals de het Herstel- en Veerkrachtplan (HVP), Herstel-en Veerkrachtfaciliteit (RRF) Horizon Europe, Innovation Fund, Connecting Europe Facility (CEF), Life, Interreg en de Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)- en het Europees Sociaal Fonds (ESF+). Dat wil zeggen dat het JTF zich onderscheidt van andere Europese fondsen en een andere inzet kent. Tegelijkertijd is er ook sprake van synergie/ wisselwerking: door de JTF-inzet in de regio's slim af te stemmen op andere Europese programma's en fondsen kan meerwaarde ontstaan.

Hoe verhoudt het JTF zich tot andere Europese fondsen:

- Het **Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)** kent een ruimere geografische omvang en is gericht op bredere maatschappelijke uitdagingen dan gevolgen van de klimaat-transitie alleen. Op innovatiegebied is er mogelijk enige overlap, maar het JTF kent een meer geconcentreerde inzet, gericht op grotere projecten en op eerste opschaling van innovaties.
- Het **Europees Sociaal Fonds (ESF+)** richt zich meer op werklozen en doelgroepen met afstand tot de arbeidsmarkt, terwijl de arbeidsmarktinzet van het JTF veel gericht is op om- en bijscholing van werkenden en werkzoekenden en het aantrekken van jongeren.
- Het **Nederlandse Herstel-en Veerkrachtplan (HVP)** het HVP richt zich o.a. op het realiseren van structurele hervormingen op de gehele Nederlandse arbeidsmarkt, het stimuleren van Leven Lang Ontwikkelen over alle sectoren en het bevorderen van de groene transitie. Het JTF is specifiek gericht op het stimuleren van de arbeidsmarkt door middel van scholing en het versterken van de opleidingsinfrastructuur in die regio's, gericht op sectoren die het meest geraakt worden door de klimaattransitie.

2.1.5 Aanbevelingen van de Europese Commissie

Nederland wil met het JTF een aantal aandachtspunten uit de landspecifieke aanbevelingen en de landverslagen van de Europese Commissie (EC) uit de jaren 2019 t/m 2022 aanpakken.

Het JTF-programma sluit aan bij de aanbevelingen van de EC, om:

- Het innovatievermogen van de Nederlandse economie te versterken door te investeren in onderzoek, ontwikkeling en innovatie;
- Te investeren in gekwalificeerde vakmensen in de techniek;
- De inzetbaarheid van mensen aan de rand van de arbeidsmarkt te verbeteren;
- Te investeren in de groene en digitale transitie;
- Te investeren in het tegengaan van de negatieve gevolgen van de hoge arbeidsmarktcrapte voor het realiseren van de klimaattransitie;
- De afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen;
- Publieke investeringen in de groene transitie te vergroten.

2.1.6 JTF Nederland 2021-2027 transitieproblemen in de regionale plannen

Programma JTF Nederland 2021-2027: transitieproblemen in de regionale plannen

De officiële doelstelling van JTF Nederland luidt als volgt: *“Regio’s en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs.”*

Nederland zet daarbij met het JTF-programma in op drie centrale samenhangende beleidsdoelstellingen (‘sporen’). Elk spoor komt terug in de regionale JTF-programma’s, maar per regio kennen ze andere accenten. De basis voor het nationale JTF-plan is de transitie naar nieuwe duurzame productieprocessen in de industrie en chemie, die een complete ombouw van waardeketens vereist en direct impact heeft op directe en indirecte banen.

De inzet van JTF Nederland valt uiteen in drie centrale samenhangende beleidsdoelstellingen (‘sporen’) waarvoor steun kan worden aangevraagd. Elk spoor komt terug in de regionale JTF-programma’s, maar per regio kent het andere accenten (zie ook hoofdstuk 2.2 en hoofdstuk 3.2).

- **Spoor 1. Investerings in de vernieuwing en versterking van de regionale economie (innovatie):** projecten of activiteiten gericht op diversificatie (de overschakeling naar klimaatneutrale bedrijvigheid), modernisering en omschakeling.
- **Spoor 2. Investerings in technologie, systemen en infrastructuur (infrastructuur):** projecten of activiteiten gericht op het ontwikkelen van technologie, systemen en infrastructuur.
- **Spoor 3. Een wendbare en weerbare beroepsbevolking (arbeidsmarkt):** projecten of activiteiten die gerelateerd zijn aan de arbeidsmarkt.

De algemene omschrijvingen van de sporen en de projecten zoals ze in de JTF-verordening zijn genoemd staan hieronder. In hoofdstukdeel 2.2 en in hoofdstuk 3.2 staat de specifieke inzet binnen JTF Zeeuws-Vlaanderen omschreven.

Spoor 1. Investerings in de vernieuwing en versterking van de regionale economie (innovatie)

Doel van dit spoor is om te komen tot nieuwe, toekomstbestendige banen in de JTF-regio’s, om daarmee het verlies van fossiele banen op te vangen door:

1. De economische basis in fossiele industrie en energie van de regio’s te benutten als basis voor een duurzame industrie met nieuwe, toekomstbestendige banen
2. Door op basis van de Regionale Innovatie Strategie (RIS 3) de regionale economie te vernieuwen (diversificatie) en te versterken (specialisatie), om zo toekomstbestendige banen te creëren

Voorbeelden van activiteiten of projecten binnen spoor 1 zijn:

- Productieve investeringen in kleine en middelgrote ondernemingen die leiden tot economische diversificatie, modernisering en omschakeling (A);
- Investerings in de oprichting van nieuwe bedrijven, onder meer via bedrijfsincubatoren en adviesdiensten, die leiden tot het scheppen van banen (B);
- Investerings in onderzoek en innovatie, onder meer door universiteiten en openbare onderzoeksorganisaties, en ter bevordering van de overdracht van geavanceerde technologieën (C);
- Investerings in digitalisering, digitale innovatie en digitale connectiviteit;
- arbeidsmarktinzet (gekoppeld aan innovatie) (H).

Spoor 2. Investerings in technologie, systemen en infrastructuur (infrastructuur)

Doel van dit spoor is bijdragen aan de 'hardware' van een duurzame en toekomstbestendige economie door:

1. Investerings in de verduurzaming van de maak-en procesindustrie
2. Investerings in hernieuwbare energie en bevordering circulaire economie
3. Investerings in vaardigheden om met nieuwe systemen en technologie om te gaan

Spoor 1 en 2 vullen elkaar aan, en zijn beide nodig om het verlies van banen als gevolg van de transitie op te vangen met nieuwe, toekomstbestendige banen. Voorbeelden van activiteiten of projecten binnen spoor 2 zijn:

- Investerings in het gebruik van technologie, als ook in systemen en infrastructuur voor betaalbare schone energie, met inbegrip van technologieën voor energieopslag, en ter vermindering van broeikasgasemissies (D);
- Investerings in hernieuwbare energie (E);
- Investerings in de bevordering van de circulaire economie, onder meer door het voorkomen en verminderen van afval, efficiënt gebruik van hulpbronnen, hergebruik, herstel en recycling (J);
- Arbeidsmarktinzet (gekoppeld aan investeringen in technologie, systemen en infrastructuur).

Spoor 3. Een wendbare en weerbare beroepsbevolking (arbeidsmarkt).

Doel van dit spoor is het versterken van het menselijk kapitaal en het bieden van maatschappelijk perspectief waardoor iedereen kan meekomen in de klimaattransitie door in te zetten op omscholing van huidige werknemers en het bieden van passende opleidingen voor jongeren en werkzoekenden.

Voorbeelden van activiteiten of projecten binnen spoor 3 zijn:

- K. Bij- en omscholing van werknemers en werkzoekenden;
- L. Begeleiding van werkzoekenden bij het zoeken van een baan;
- M. Actieve inclusie van werkzoekenden;
- O. Andere activiteiten op het gebied van onderwijs en sociale inclusie, met inbegrip van, in naar behoren gemotiveerde gevallen, investeringen in infrastructuur ten behoeve van opleidingscentra en kinder- en ouderenzorgvoorzieningen.

De letters A t/m O uit de opsomming hierboven verwijzen naar de activiteiten die in de JTF-verordening zijn benoemd. De JTF-verordening is hier te vinden: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A32021R1056&from=NL>.

2.1.7 Wie kan JTF-steun aanvragen?

De JTF-gelden zijn beschikbaar voor verschillende doelgroepen:

- De voornaamste doelgroep is het bedrijfsleven: kleine en middelgrote ondernemingen (mkb, ook wel midden- en kleinbedrijf) inclusief start- en scale-ups.
- Ook steun aan (samenwerkingsverbanden van) kennis-en onderwijsinstellingen, overheden (gemeenten, arbeidsmarktregio's, provincies), en overige arbeidsmarktpartijen is mogelijk.
- Het grootbedrijf geldt in het algemeen niet als doelgroep voor de JTF-middelen, maar in enkele specifieke gevallen en regio's is deelname van vooraf geïdentificeerde grootbedrijven voorzien. Waar dit het geval is, is dit in de Territoriale Plannen voor een Rechtvaardige Transitie (TJTP's) aangegeven.

Naast de partijen die steun uit het JTF kunnen ontvangen, komen ook arbeidsmarkt doelgroepen in aanmerking. Het gaat bijvoorbeeld om werkenden en werkzoekenden in energie-intensieve sectoren, zij-instromers, scholieren en studenten. In alle gevallen moet er een relatie met de betreffende JTF-regio en met (de effecten van) de klimaattransitie.

2.2 Prioriteiten per JTF-regio

Van nationaal programma naar regiospecifieke JTF-inzet

Hoofdstuk 2.1 beschrijft de aanleiding en inzet voor het JTF in Nederland in algemene zin. De geselecteerde JTF-regio's hebben veel met elkaar gemeen. Tegelijkertijd kent elke regio een specifieke context: andere spelers, een ander beginpunt voor de klimaattransitie, andere sociaal-economische uitdagingen als gevolg van de transitie, en een andere sociaal-economische context. In elke regio worden de JTF-gelden op zo'n manier ingezet, dat deze passen bij de regiospecifieke uitdagingen.

De inzet loopt voor elke JTF-regio langs de drie sporen, maar kent per regio andere accenten.

De volgende zaken gelden voor elke regio:

- Context en aanleiding voor inzet JTF
- Inzet JTF per spoor
- Belangrijkste doelgroepen
- Indicatoren: hoe wordt de JTF-inzet per regio gemonitord?

Belangrijke principes waar projecten in alle JTF-regio's aan moeten voldoen

Een aantal EU principes geldt voor alle JTF-regio's. Deze zetten we hier vooraf uiteen en worden daarna niet meer per regio herhaald. Om in aanmerking te komen voor steun geldt dat projecten of acties in elke JTF-regio moeten voldoen aan de volgende principes:

- De voorziene projecten moeten in overeenstemming zijn met het principe 'Do no significant harm', waarmee bedoeld wordt dat projecten/activiteiten géén negatieve impact op het milieu of klimaat mogen hebben;
- Projecten moeten discriminatie op grond van leeftijd, geslacht, ras of etnische afkomst, seksuele geaardheid, godsdienst of overtuiging en handicap tegengaan;
- Projecten moeten in overeenstemming zijn met de EU-wetgeving tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten voor mensen met een beperking;
- Voor relevante investeringen met een fysieke component dan wel ontwerp zal het New European Bauhaus-initiatief, gericht op het combineren van design, duurzaamheid, toegankelijkheid, betaalbaarheid en investeringen, moeten worden gerespecteerd.

2.2.1 Programmabudget en cofinanciering

Het door de Europese Commissie beschikbaar gestelde programmabudget van het JTF-programma is in totaal 623 miljoen euro. Dit is als volgt aan de regio's toegewezen:

Tabel: totaal financiële toewijzingen per regio/prioriteit en nationale bijdrage inclusief Technische Bijstand in €

Prioriteit	Regio	Bijdrage Europese Unie vanuit JTF	Nationale cofinanciering (50% publiek en privaat)	Totaal
1	Groningen-Emmen	330.319.823	330.319.824	660.639.647
2	IJmond	58.556.695	58.556.696	117.113.391
3	Groot-Rijnmond	58.556.695	58.556.696	117.113.391
4	Zeeuws-Vlaanderen	58.556.695	58.556.696	117.113.391
5	West-Noord-Brabant	58.556.695	58.556.696	117.113.391
6	Zuid-Limburg	58.556.695	58.556.696	117.113.391
	Totaal Nederland	623.103.298	623.103.304	1.246.206.602

Binnen Nederland wordt verwacht dat JTF-regio Groningen-Emmen het meest kwetsbaar is voor de gevolgen van de transitie. Zodoende wordt het JTF grotendeels voor deze regio ingezet zoals hierboven is te zien in de tabel. De andere vijf regio's hebben een gelijk aandeel toegewezen gekregen.

Het budget vanuit de EU is bedoeld als katalysator voor regionale investeringen. Dit betekent dat de subsidie een bijdrage is voor een *deel* van de projectkosten. JTF projecten kunnen tot maximaal 50% subsidie krijgen. De hoogte van de EU-bijdrage is daarnaast afhankelijk van de regels omtrent staatssteun. Het overige deel van de projectkosten moet worden gedekt door een combinatie van eventuele publieke cofinanciering (vanuit Rijk, Provincies of andere overheden) en door private partijen, waaronder de aanvragers zelf.

2.2.2 Zeeuws-Vlaanderen en Vlissingen-Oost

Context en aanleiding JTF Zeeuws-Vlaanderen en Vlissingen-Oost

In de JTF-regio Zeeuws-Vlaanderen en Vlissingen-Oost (hierna: ZV-VO) leidt de transitie tot een groot risico op banenverlies en daarmee een risico op een negatieve spiraal van wegtrekkende inwoners en bedrijven. Om het verlies van banen op te vangen, zet de regio volop in op diversificatie en verduurzaming van de economie om banen voor de toekomst te creëren. Deze inzet richt zich op het bouwen van een waterstofeconomie, afvang, opslag en hergebruik van CO₂ als verdienmodel, duurzame elektriciteit ten behoeve van elektrificatie en warmte- uitwisseling. Om nieuwe banen te creëren en deze in te vullen, zijn investeringen in technologie, systemen en infrastructuur, kennis, innovatie, begeleiding op de arbeidsmarkt en sociale inclusie noodzakelijk.

Het JTF-programma Zeeuws-Vlaanderen en Vlissingen-Oost richt zich op de volgende gebieden:

- Zeeuws-Vlaanderen
- Gemeente Vlissingen
- Gemeente Borssele.

Investerings in onderzoek en innovatie, waaronder universiteiten en openbare onderzoeksorganisaties. Het betreft steun voor innovatieclusters. Een voorbeeld van een concrete actie is:

- Triple helix¹ onderzoeksprojecten gericht op het bereiken van hogere TRL-niveaus (niveau van technologische paraatheid) voor innovaties ter vergroening van de chemie. Concrete acties zijn o.a. de ontwikkeling van een 'virtuele centrale' voor efficiëntie en systeemintegratie van groene electrolyzers", een electrolysertool voor realtime afstemming van waterstofproductie en groene energiesystemen en projecten gericht op systeemintegratie en energieopslagsystemen.

Spoor 2: Investerings in technologie, systemen en infrastructuur

Het gaat hier met name om investeringen in het gebruik van technologie en systemen en infrastructuur voor betaalbare schone energie. In spoor 2 wordt een deel van de middelen (mede) ingezet voor systemen en infrastructuur voor de arbeidsmarkt. Het betreft acties die én op innovatie én op de arbeidsmarkt inzetten. Het gaat om scholing en training van werkenden voor vaardigheden die nodig zijn in het kader van de innovatie- en energietransitie.

Voorbeelden van te ondersteunen projecten of acties zijn:

- Aanleg van een regionaal netwerk voor groene waterstof en verbindingen met andere regio's ten gunste van ZV-VO, met als belangrijke schakel in de vergroening van de chemie. Inzet op H2-infrastructuur binnen het JTF en HVP zijn complementair aan elkaar;
- Investerings in lokale elektrificatie (m.u.v. 380 kV-leidingen voor aanlanding wind op zee);
- Innovatieve oplossingen die lokaal netcongestie (als transitie-gevolg) tegengaan en elektrificatie mogelijk maken (bijv. innovatieve energieopslag, lokale uitwisseling, flexibiliteitsopties);
- Lokale 150 kV aansluitingen naar specifieke bedrijven(clusters) in ZV-VO;
- Uitwisseling van warmte via warmtenetten, voor zover hierbij sprake is van warmte uit hernieuwbare bronnen.

Spoor 3: Een wendbare en weerbare beroepsbevolking

Specifiek is in ZV-VO aandacht voor het aantrekken van talent voor de chemie en bredere techniek, toekomstbestendige arbeidsmarkt door een Leven Lang Ontwikkelen.

Voorbeelden van te ondersteunen acties of projecten zijn:

- Ondersteuning voor arbeidsmobiliteit;
- Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden van werknemers en werkzoekenden, om zo te kunnen voldoen aan de veranderende eisen die de klimaattransitie stelt;
- Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen, bijv. door versnelde en flexibel aan te passen opleidingen voor beroepen waar veel krapte is, om- en bijscholingstrajecten gericht op chemie- en procesoperators (zoals biobased Europe Training Center) of een extra impuls voor Leven Lang Ontwikkelen voor technische beroepen gericht op het onbenut arbeidspotentieel;
- Maatregelen om toenemende krapte op de arbeidsmarkt als gevolg van de transitie tegen te gaan, onder meer door inzet op het aantrekken en faciliteren van werknemers en talent van buiten ZV-VO. Gezien de status van ZV-VO als grensregio gebeurt dit in nationaal én grensoverschrijdend/internationaal verband;
- Het creëren van samenwerkingsverbanden om arbeidsmarktuitdagingen in collectief verband op te lossen, bijvoorbeeld door de Techniekcoalitie;
- Maatregelen voor betere toegang tot de arbeidsmarkt;
- Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden;
- Maatregelen voor de modernisering en versterking van de onderwijs- en arbeidsmarktinstellingen en -diensten om de vaardigheidsbehoeften te beoordelen, eraan tegemoet te komen, en voor

---

¹ Samenwerking tussen minimaal één publieke organisatie, één private organisatie en één kennis- of onderwijsinstelling.

tijdige en op maat gesneden hulp te zorgen. Daarbij is er o.a. ruimte voor het door-ontwikkelen van instellingen zoals het Centrum van Toptechniek, Huis voor Techniek, Delta Kenniscentrum en Delta Academy Zeeland;

- Aanpassen van opleidingen t.b.v. een Leven Lang Ontwikkelen voor werkenden/werkzoekenden (veranderende behoefte aan vaardigheden). Daarbij is ook ruimte voor het optimaliseren van opleidingsmogelijkheden (ook bij/met bedrijven), het vergroten van de instroom in richtingen die relevant zijn voor de transitie en het maximaliseren van uitstroom uit opleiding naar banen in het gebied;
- Het ontwikkelen van doorlopende leerlijnen met onderwijs- en kennisinstellingen o.a. gericht op beroepen voor de koolstofarme economie. Daarbij kan voortgebouwd worden op de Energie- en Grondstoffen Alliantie en kunnen de kansen en aantrekkingskracht van techniek op een structurele manier onder de aandacht gebracht worden in het onderwijs.

Doelgroepen

De belangrijkste doelgroepen zijn:

- Bedrijfsleven:
  - Innovatief mkb incl. start- en scale-ups. Participatie van het grootbedrijf is voorzien, maar onder strikte voorwaarden (zie ook TJTP H3).
  - Vlaamse partners in de North Sea Port samenwerking en met bedrijven, mits de impact neerslaat in ZV-VO.
  - Andere chemiepartners in overig Zeeland.
  - Bedrijven in andere chemieclusters rondom gedeelde opgaven.
  - Strategische partners voor CCSU, waaronder havens van Antwerpen, Gent, Rotterdam.
  - Bedrijven uit andere sectoren, waaronder energie/offshore.
- (Semi)-overheden, o.a. Provincie Zeeland en North Sea Port.
- Kennis- en onderwijsinstellingen MBO, HBO, WO en samenwerkingsverbanden.
- Arbeidsmarktpartijen: vakbonden, werkgeversorganisaties, arbeidsmarktregio's.

Individueel: jongeren, werkzoekenden, kwetsbare werkenden, en overige werkenden met een relatie met de transitie en binding met de regionale arbeidsmarkt.

Belangrijkste output en resultaat indicatoren JTF Zeeuws-Vlaanderen

Om te monitoren of de projecten goede uitkomsten opleveren (output) en of het JTF-programma daarmee ook de juiste resultaten behaalt, zijn diverse indicatoren aangewezen.

Outputindicatoren:

- Totaal aantal deelnemers
- Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)
- Ondernemingen ondersteund door subsidies
- Ondernemingen met niet-financiële steun
- Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksorganisaties
- Klaslokaalcapaciteit van nieuwe of gemoderniseerde onderwijsvoorzieningen
- Mkb-bedrijven die investeren in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap
- Digitale beheerssystemen voor slimme netwerken
- Oplossingen voor elektriciteitsopslag (MWh)

Resultaatindicatoren:

- Banen gecreëerd in ondersteunde entiteiten
- Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)
- Mkb-bedrijven die product- of procesinnovatie introduceren
- Deelnemers die na deelname een kwalificatie behalen
- Deelnemers die na deelname aan het werk zijn
- Jaarlijks primair energieverbruik (waarvan: woningen, openbare gebouwen, ondernemingen, andere)
- Geraamde broeikasgasemissies
- Jaarlijks aantal gebruikers van nieuwe of gemoderniseerde onderwijsvoorzieningen
- Mkb-personeel dat een opleiding in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap voltooit (naar type vaardigheid: technisch, management, ondernemerschap, groen, overig) (FTE)

2.3 Uitvoering programma

2.3.1 Governance en betrokken regionale partijen

Voor een succesvolle transitie is voldoende draagvlak voor het realiseren van de transitie van wezenlijk belang. Daarom zijn partijen uit alle regio's betrokken geweest bij het opstellen van het JTF-programma en blijven zij betrokken tijdens de uitvoering.

Betrokkenheid tijdens de voorbereiding

Elke regio heeft een eigen transitieplan opgesteld, voor de passende inzet van JTF-middelen in de regio. Per regio waren daarbij de relevante partijen betrokken, waaronder provincies, gemeenten, partijen uit het maatschappelijk middenveld, bedrijven, sociale partners, onderwijsinstellingen en jongerenorganisaties. Deze betrokkenheid werd per regio vormgegeven, onder andere door diverse bijeenkomsten voor belanghebbenden en een schriftelijke consultatieronde. Daarnaast heeft het Rijk overleg gevoerd met medeoverheden, maatschappelijke en sociale partners over de invulling van het JTF-Programma.

Betrokkenheid tijdens de uitvoering en monitoring

Ook in de uitvoering blijven partijen betrokken in de uitvoering, toezicht en evaluatie van het programma. De volgende partijen zijn betrokken bij de uitvoering van het JTF-programma en worden hieronder verder toegelicht:

- Regionale stuurgroepen
- Monitoringscomité
- Deskundigencommissie
- Beheerautoriteit
- Intermediare Instanties
- Begeleidingscommissie evaluatie

Regionale Stuurgroepen

In elke regio wordt een regionale stuurgroep ingericht met belanghebbenden op het vlak van economie en arbeidsmarkt. Elke regionale stuurgroep levert één afgevaardigde in het Monitoringscomité.

De regionale stuurgroep:

- Stelt de wijze en tijdstippen van de openstelling van projectoproepen vast;
- Bespreekt de monitoringsrapportages van de bestedingen in de regio ter voorbereiding van het Monitoringscomité; en
- Stelt de deskundigencommissie voor die door de minister van Sociale Zaken en werkgelegenheid wordt ingesteld.

Monitoringscomité

Het monitoringscomité ziet toe op de correcte uitvoering van het JTF-programma. Voor de uitvoering van het gehele JTF-programma wordt één monitoringscomité ingesteld. Dit comité bestaat in ieder geval uit:

- Vertegenwoordiger werkgevers
- Vertegenwoordiger werknemers
- Vertegenwoordigers JTF-regio's
- Vertegenwoordiger kennisinstellingen
- Vertegenwoordiger onderwijsinstellingen
- Vertegenwoordiger milieuorganisatie
- Vertegenwoordiger jongerenorganisatie
- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
- Maatschappelijk middenveld

Deskundigencommissie

In elke regio wordt een deskundigencommissie ingesteld. Dit is een expertgroep van onafhankelijke deskundigen op de terreinen van het JTF-programma. Deze commissie zal de beoordeling van projectaanvragen uitvoeren. Nadat aanvragen door de Intermediaire Instanties (zie hierna) zijn getoetst op volledigheid en op de match met het JTF, beoordeelt de deskundigencommissie de kwaliteit van de aanvragen. De deskundigencommissie geeft zwaarwegend advies aan de intermediaire instanties over welke projecten moeten worden goedgekeurd.

De criteria voor de selectie van deskundigen in de commissie zijn:

- Onafhankelijkheid; geen betrokkenheid bij aanvragers.
- Deskundigheid: inhoudelijke expertise op het/de terrein(en) van het programma.
- De deskundigencommissie wordt benoemd door de Intermediaire Instanties in samenspraak met de beheerautoriteit en op advies van het monitoringscomité.

Beheerautoriteit

Het UVB (Uitvoering Van Beleid) treedt op als beheerautoriteit. Het UVB is onderdeel van SZW en zorgt voor het beheer van het programma. Ook is UVB samen met de intermediaire instanties (zie hierna) verantwoordelijk voor de uitvoering van het JTF.

Intermediaire Instanties

Het JTF-programma wordt in zes regio's uitgevoerd in samenwerking met drie intermediaire instanties: Stimulus Programmamanagement (Zuid-Nederland), Kansen voor West (West-Nederland) en SNN (Noord-Nederland). Zij zijn samen met het UVB verantwoordelijk voor de uitvoering en publiceren de informatie over de regionale programma's en projectoproepen, fungeren als loket voor vragen van initiatiefnemers, en begeleiden de projectoproepen en het contact daarover met indieners.

Begeleidingscommissie evaluatie

Voor de evaluatie van het JTF-programma wordt het evaluatieplan JTF 2021-2027 opgesteld en uitgevoerd. Ter begeleiding van het onderzoek wordt een begeleidingscommissie ingesteld. De samenstelling van de begeleidingscommissie wordt bepaald aan de hand van het type onderzoek dat plaatsvindt, maar zal in ieder geval bestaan uit relevante partijen vanuit het maatschappelijke middenveld.

2.3.2 Administratieve lastenverlichting en vereenvoudigde kostensoorten

Binnen het JTF-programma wordt gekeken naar het toepassen van maatregelen voor administratieve lastenverlichting die recent in andere Europese programma's (EFRO en ESF) zijn afgesproken.

Concreet zijn er verschillende opties voor vereenvoudigde kostensoorten opgenomen in het programma. Deze zijn hieronder kort genoemd. Meer informatie over de toepassing van de vereenvoudigde kostensoorten zal bij de openstelling gecommuniceerd worden.

Bij de projectselectie zullen criteria worden gebruikt ten gunste van "groene" oplossingen. Deze criteria zullen worden aangepast aan de aard van de interventie en zo breed mogelijk worden toegepast.

Opgenomen vereenvoudigde kostenopties (SCO's) zijn:

- Integrale Kostensystematiek (IKS) voor kennisinstellingen.
- SCO1: standaard uurtarief van €55 voor personeelskosten.
- SCO2: standaard maandbedrag van €7.800 voor personeelskosten indien de medewerker de volledige werkweek aan het project werkt; of naar rato gebaseerd op het percentage van de tijd dat aan het project wordt gewerkt.
- SCO3: standaard uurtarief van €67, opgebouwd uit €55 voor personeelskosten een opslag van 40% voor alle overige subsidiabele kosten.
- SCO4: standaard maandbedrag van €9.600 voor personeelskosten, inclusief opslag overige subsidiabele kosten, indien de medewerker de volledige werkweek aan het project werkt; of naar rato gebaseerd op het percentage van de tijd dat aan het project wordt gewerkt.
- SCO5: over het totaalbedrag aan overige kosten derden (bijv. inhuur, aankoop, declaraties) wordt een forfait van 1% berekend dat alle kleine uitgaven tot €250 dekt. Uitgaven tot €250 kunnen daarmee niet meer gedeclareerd worden.

2.3.3 Communicatie en zichtbaarheid

Communicatiedoelstellingen, doelgroepen en kanalen

De communicatie rond het JTF-programma is in een landelijke samenwerking opgepakt. De focus ligt op het zichtbaarheid geven aan de programma's en projecten, het onderstrepen van het belang van de bijdrage van Europees geld aan de klimaattransities, en het ondersteunen van goedgekeurde projecten bij hun communicatieverplichtingen.

Er wordt door de Intermediare Instanties, samen met de regio's, een specifieke communicatiestrategie opgesteld met regionale accenten.

De belangrijkste doelgroepen zijn:

1. (Potentiële) begunstigden
2. Belanghebbenden
3. Publieke doelgroepen
  - De politiek (besluitvoerders op lokaal-regionaal-landelijk-Europees niveau).
  - Het grote publiek (Nederlandse burgers).

Er wordt gewerkt met een cross-mediale aanpak waarin de volgende kanalen worden benut: een programmawebsite, het nationale webportaal europaomdehoek.nl, online media, evenementen en print media (o.a. factsheets en artikelen).

Strategische projecten

Als onderdeel van de communicatiestrategie zullen medio 2023 minimaal 6 projecten van strategisch belang worden aangewezen: één per regio. Strategische projecten zijn projecten die bijdragen aan het versterken van de regionale kracht van de industrie met als doel maatschappelijke én economische gevolgen van de transitie op te kunnen vangen. De projecten zijn een toonbeeld van samenwerking met een brede doelgroep in en tussen regio's en leveren een significante bijdrage aan de resultaat- en output indicatoren van het programma. Ook projecten met nauwe betrokkenheid van de industrie als geheel of een belangrijke bedrijfstak in de JTF-regio kunnen als strategisch aangemerkt worden. Tot slot is schaalbaarheid ook kenmerkend voor een strategisch project. Voor de zes strategische projecten worden aanvullende communicatie-inspanningen gedaan, waarbij de projecten, de Intermediaire Instanties en de Beheerautoriteit nauw samenwerken.

3 Territoriaal Plan voor een Rechtvaardige Transitie Nederland

3.1 Overzicht van het transitieproces en vaststelling van de zwaarst getroffen gebieden

3.1.1 Inleiding

De overgang naar duurzaam energie- en grondstoffengebruik en een circulaire economie (klimaat-transitie) tegen 2050 vormt één van de belangrijkste beleidsdoelstellingen van de Europese Unie. Deze doelstelling leidt tot een versnelling in het terugdringen van het gebruik van fossiele brand- en grondstoffen, het omvormen van de bestaande industrie en diversificatie naar nieuwe bedrijvigheid. Diversificatie houdt in dat wordt geïnvesteerd in nieuwe, duurzame bedrijvigheid in de JTF-regio's om toekomstige banen te creëren. Bij omvorming gaat het erom dat de bestaande industrie overgaat naar een duurzame productievorm. Bij zowel de omvorming als diversificatie van de economie is innovatie een belangrijk instrument om tot de transitie te komen. Zowel de omvorming als de diversificatie hebben grote gevolgen voor de arbeidsmarkt: huidige en toekomstige werknemers moeten nieuwe vaardigheden en kennis opdoen, zodat zij in de toekomst over de noodzakelijke kennis en vaardigheden beschikken.

3.1.2 Energie-en grondstoffentransitie

Om de transitie in gang te zetten is sinds december 2019 de wet verbod op kolen bij elektriciteitsproductie van kracht. De wet verbiedt vanaf 2030 elektriciteit op te wekken met behulp van kolen. Vanaf 2025 is het niet meer mogelijk elektriciteit op te wekken in een installatie met een rendement van minder dan 44%. Daarnaast is de Nederlandse regering van plan om in 2024 de gaswinning in Groningen te beëindigen.

Over het algemeen is de geleidelijke afbouw van fossiele productieprocessen op te delen in drie fases:

1. Efficiëntie, ontwikkelen van energie-infrastructuur, CO₂-afvang met permanente opslag (CCS) en het gebruik van afgevangen CO₂ (CCU), zoals gebruikmaken van reststromen (2020 t/m 2025);
2. Stappen naar nieuwe energiesystemen (2020 t/m 2030): (o.a. sluiting gaswinning en kolencentrales);
3. Vernieuwing van het grondstoffensysteem. Denk hierbij aan het vervangen van fossiele grondstoffen door duurzame alternatieven zoals groene waterstof en biograndstoffen (2020-2050).

3.1.3 Sociaaleconomische effecten

Banenverlies door afbouw fossiele productieprocessen

Banenverlies als gevolg van het afbouwen van fossiele economische activiteiten en de transformatie van fossiele banen zijn twee grote sociaaleconomische effecten waar actie op nodig is. In industrieën zoals de gaswinning, chemie, staal en de kolencentrales zullen duizenden banen verloren gaan. Om dit verlies op te vangen wordt in de JTF-regio's geïnvesteerd in om- en bijscholing en in de transitie van het gehele 'ecosysteem' van bedrijven, overheden en kennis- en onderwijsinstellingen.

Transitie zorgt voor transformatie van banen

De transformatie van fossiele banen zorgt daarnaast voor nieuwe eisen aan werknemers. Dit leidt tot een mismatch op de arbeidsmarkt met werkloosheid onder kwetsbare groepen en een nog groter wordend tekort aan geschikt (technisch) personeel. Deze krapte zal alleen maar toenemen als gevolg van de transitie als niet op tijd wordt ingegrepen met om- en bijscholing. Daarbij komt dat de beperkte mobiliteit tussen de regio's de kansen op de arbeidsmarkt vermindert. Als de JTF-regio's

niet slagen om in voldoende personeel te voorzien, gaan potentiële banen verloren. Een negatieve spiraal kan ontstaan als bedrijven wegtrekken en nieuwe bedrijven zich niet vestigen in deze regio's.

Doelgroepen in de arbeidsmarktinzet

Op basis van de sociaaleconomische effecten van de transitie worden drie hoofddoelgroepen onderscheiden waar grote arbeidsmarkttopgaven spelen:

- Werkenden
- Jongeren
- Werkzoekenden en inactieven (inclusief jongeren)

Samenhang tussen sociaaleconomische effecten

Er is een sterke samenhang tussen de hierboven geschetste uitdagingen. Een scenario dreigt waarin vrijwel alle fossiele banen verdwijnen en mensen werkloos thuis komen te zitten, terwijl bedrijven tegelijkertijd niet aan voldoende personeel kunnen komen. Om dit op te kunnen vangen zet Nederland met het JTF-programma in op drie centrale samenhangende beleidsdoelstellingen ('sporen') zoals omschreven in hoofdstuk 1.

3.1.4 Begunstigden

Op detailniveau is aangegeven wie steun kan aanvragen per JTF-regio. Over het algemeen komen het mkb, grotere bedrijven (onder voorwaarden) en samenwerkingen tussen ondernemingen, onderzoeksinstellingen en overheden in aanmerking voor steun uit het JTF-programma.

3.1.5 Regionale aanpak en vaststelling gebieden

De Europese Commissie heeft in het Landenrapport van 2020 zes gebieden in Nederland genoemd die gekenmerkt worden door een grote afhankelijkheid van fossiele brand- en grondstoffen, én een sterke afhankelijkheid van fossiele industrie als werkgever: **de provincie Groningen en gemeente Emmen, IJmond, Groot-Rijnmond, Zeeuws-Vlaanderen en Vlissingen-Oost, West Noord-Brabant en Zuid-Limburg**. De JTF-middelen dienen te worden ingezet in deze zes genoemde regio's. Nederland heeft deze regio's geselecteerd op basis van de analyse van de Europese Commissie en een nationale analyse. De nationale analyse is gedaan aan de hand van dezelfde factoren als de analyse van de Europese Commissie.

De geselecteerde regio's kenmerken zich door een hoge CO₂-intensiteit², waardoor zij een grote bijdrage moeten leveren aan de nationale klimaatopgave (bijna 80%). Ze huisvesten het overgrote deel van de energie-intensieve industrie en vier kolencentrales. De regio's zijn kwetsbaar vanwege het belang van de energie-intensieve sectoren in de economie en de noodzaak in korte termijn deze sectoren te vernieuwen en te diversifiëren. De opgave voor deze regio's is extra groot, omdat deze transitie moet plaatsvinden binnen een landelijk zeer krappe arbeidsmarkt op het gebied van technisch geschoold personeel.

Deze kwetsbaarheid van de regio's wordt nog extra verzaamd door onderliggende sociaal-economische problematiek, zoals relatief hoge (langdurige) werkloosheid en demografische problemen. In vergelijking met de rest van Nederland, scoren een aantal regio's relatief hoog op het aandeel onbenut arbeidspotentieel. Ook zien we bij een aantal regio's het risico op ontvolking.

---

² De CO₂-intensiteit is de CO₂-uitstoot gedeeld door het bruto binnenlands product (bbp) van de economie of de toegevoegde waarde van een bedrijfstak.

Regio's met reeds aanwezige sociaaleconomische problemen kunnen de transitie minder goed opvangen. De voorgedragen regio's kennen binnen deze algemene kenmerken hun eigen specifieke problematiek en uitdagingen per regio.

3.2 Territoriaal Plan voor een Rechtvaardige Transitie Zeeuws-Vlaanderen

3.2.1 Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie

Inleiding

De chemische sector is prominent aanwezig in het Zeeuwse JTF-gebied Zeeuws-Vlaanderen en Vlissingen Oost (hierna: JTF-regio ZV-VO). Belangrijke economische dragers in het gebied zijn de naftakrakers van Dow, ammoniakfabriek Yara en de raffinaderij Borssele als belangrijke economische dragers. Naast de chemie is de procesindustrie ook een grote werkgever. Naast directe werkgelegenheid is er ook sprake van substantiële indirecte werkgelegenheid waarbij elke directe baan in de energie- intensieve industrie goed is voor ten minste één baan in andere sectoren.

De Zeeuwse havens vormen met die van Gent het grensoverschrijdende haven-industrieel netwerk North Sea Port. De Kanaalzone en de havens van Vlissingen-Oost vormen hiervan het Zeeuws deel aan weerszijden van de Westerschelde. Het Zeeuwse JTF-gebied bestaat uit Zeeuws- Vlaanderen plus de gemeenten Vlissingen en Borssele, die de havens met industriegebieden omsluiten.

Vergeleken met het aandeel van ZV-VO in de nationale werkgelegenheid en het Bruto Nationaal Product is het aandeel energieverbruik hoog. Samen met het gebruik van fossiele grondstoffen geeft dit een hoge CO₂- uitstoot. Het hoge aandeel in energieverbruik, CO₂-uitstoot én in het verdienvermogen voor de Zeeuwse economie maakt dat de JTF-inzet zich primair richt op het verduurzamen van de chemie in ZV-VO.

Sociale en economische effecten van de transitie

Voorziene krimp

Door de afbouw van fossiele brandstoffen, zal de vraag naar brandstoffen geproduceerd door de raffinage in Europa krimpen. Hoewel dit deels opgevangen kan worden door meer levering aan de chemie en de productie van hernieuwbare brandstoffen, zal de omvang van de raffinagesector afnemen.

Voor de chemie wordt door de transitie naar groene chemie geen directe krimp van het aantal banen verwacht als de sector slaagt in die transitie. Wel veranderen bijna alle banen in de chemie ingrijpend van karakter en benodigde competenties. Een succesvolle transitie naar duurzame chemie is een randvoorwaarde voor behoud van banen op de lange termijn. Het risico van 'uitfasering' van de chemische industrie – en daarmee van krimp – is anders levensgroot. Ook voor toeleverende bedrijven heeft dat grote gevolgen.

Sectoren waarvan de activiteiten, processen en productie naar verwachting een transformatie zullen ondergaan

De chemische industrie in ZV-VO is dé sector die een transformatie en diversificatie (binnen de focus van het JTF) moet ondergaan. De sector kan deze transitie niet alleen maken; er is samenwerking nodig met andere sectoren, zoals energie, HTSM, agrifood, de afvalverwerkingsbranche en installatie- en maintenancebranche. Ook partijen verder in de productieketens waar chemie voor aan de basis staat, zijn partners in de transitie naar groene chemie.

Sociale, economische en milieueffecten van de transitie: potentiële aantal getroffen banen en banenverlies, risico op ontvolking, en verwachte behoeften aan omscholing, rekening houdend met de prognoses voor de vaardigheidsbehoeften.

Verlies fossiele banen in de chemie

Fossiele activiteiten en de bijbehorende banen in de chemie worden tot aan 2030 en 2050 afgebouwd. Tegelijkertijd vormt het chemische cluster in ZV-VO de basis voor nieuwe werkgelegenheid in de 'groene chemie': gedreven door duurzame energievormen en gebaseerd op circulaire processen en biogebaseerde materialen. Er is dus sprake van twee parallelle stromen: enerzijds het verdwijnen van fossiele banen en anderzijds het ontstaan van nieuwe, groene banen. In sommige gevallen gaat het daarbij om dezelfde bedrijven en medewerkers die nieuwe economische activiteiten uitvoeren (transformatie van werkgelegenheid), in andere gevallen om nieuwe bedrijven en banen (diversificatie). Hoe het saldo van verdwijnende en nieuwe banen uitpakt is onzeker. In beginsel verdwijnen alle 8.700 'fossiele' banen in de energie-intensieve sectoren in de periode tot aan 2050, of veranderen geheel van aard. Dat werkt ook door in de ketens van toelevering en afzet, waarin ook veranderingen aan de orde zijn.

Vergrijzing en risico op ontvolking

Hoewel wordt verwacht dat de totale bevolking van Zeeland toeneemt tot 2040, neemt de beroepsbevolking 15-75 af terwijl de bevolking van 75+ stijgt. In ZV-VO en vooral in Zeeuws-Vlaanderen is dat effect groter dan gemiddeld in Zeeland. Een beperkt verlies aan banen zou vanuit dat perspectief nog aanvaardbaar kunnen zijn, maar niet vanuit economisch perspectief niet. De perceptie dat de arbeidsmarkt onvoldoende kansen biedt is één van de oorzaken achter de krimpende beroepsbevolking. Jongeren trekken weg om te studeren en mensen van buitenaf menen door de perifere ligging dat er wellicht te weinig kansen zijn. Het is dus met het oog op het ontvolgingsrisico relevant om te streven naar behoud van banen in de energie-intensieve industrie.

Verwachte behoefte aan om- en bijscholing en vergroten participatie

Aangezien een groot deel van de banen in de energie-intensieve sectoren verandert van aard en competenties, is er een grote om- en bijscholingsbehoefte. De arbeidsmarkt in Zeeland is zeer krap en is vooral te merken in de ICT en technische beroepen en die neemt toe als gevolg van de energietransitie. Om de transitie te realiseren is er behoefte aan mensen die in de groene chemie en duurzame energie kunnen werken. Als gevolg van de transitie ontstaat er dus een groeiende arbeidsvraag naar mensen met specifieke technische opleidingen en competenties op MBO4/HBO-niveau die passen bij de groene chemie/duurzame energie.

Het veranderende niveau van vaardigheden dat van het personeel gevraagd wordt in het kader van de transitie in de chemie is een aanvullende uitdaging. De krapte op de arbeidsmarkt neemt verder toe als gevolg van vergrijzing in de provincie. Het vergroten van het arbeidsaanbod – ook van buiten ZV-VO en van de participatie (ook van mensen die nu buitenspel staan) is dus belangrijk. De JTF-inzet wordt gekoppeld aan een 'ladder' waarbij eerst gekeken wordt of mensen die nu werkzaam zijn binnen de chemie om- of bijgeschoold kunnen worden voor de groene chemie. Binnen de tweede trede wordt gekeken of mensen die in de arbeidsmarktregio binnen het JTF-gebied wonen hiervoor om- of bijgeschoold kunnen worden. Hetzelfde geldt voor de derde en vierde trede waar dit respectievelijk betrekking heeft op mensen binnen overig Zeeland/aangrenzend West-Brabant en mensen in Nederland als geheel. Mocht dat onvoldoende arbeidsaanbod opleveren, dan wordt binnen de vijfde trede gekeken naar mensen van buiten Nederland.

Potentieel aan economische diversificatie en de ontwikkelingskansen

ZV-VO heeft een aantal troeven die economische diversificatie en ontwikkelingskansen mogelijk maken:

- **Gunstige geografische ligging** met diepzeehavens aan de Noordzee en internationaal verbonden via (water)weg, spoor en buis. Aanvullend daarop zijn er internationale samenwerkingsverbanden;
- **Sterke combinatie van wereldmarktleiders, innovatief mkb, en onderwijsinstellingen** in de (maak)chemie en industrie die sterk zijn in valorisatie en de implementatie van innovaties, en daardoor een stevige kennisbasis;
- ZV-VO, maar ook Zuid-(West)-Nederland en (West-)Vlaanderen als breder gebied, beschikt daarnaast over **sterke sectoren buiten de chemie** – zoals de staalindustrie, agrifood, de procesindustrie, de offshore-industrie – en kennis over sleuteltechnologieën. De complementariteit van de industrie in ZV-VO is waardevol voor de transitie;
- De grootschalige (toenemende) **beschikbaarheid van hernieuwbare energie en groene waterstof** vanuit offshore wind, met de aanlanding van wind-op-zee in Borssele.

JTF-regio ZV-VO heeft ontwikkelkansen op het gebied van een groene chemie en bredere industrie, met circulaire chemie en gebruik van bio rondstoffen als speerpunten. Ook de verduurzaming van de energievoorziening en elektrificatie van productieprocessen is een ontwikkelkans, evenals de productie en het gebruik van groene waterstof. Het toepassen van nieuwe materialen en nieuwe productietechnieken is ook een ontwikkelkans. Ook digitalisering/robotisering om de gevolgen van de transitie op te vangen – zowel in de chemie als in andere energie-intensieve sectoren – is een ontwikkelkans. Het gaat hierbij om digitalisering binnen de transities naar groene chemie en duurzame energie.

3.2.2 Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen

De ontwikkelbehoeften en -doelstellingen voor een groen chemiecluster als toekomstbestendige werkgever worden omschreven langs de drie met elkaar samenhangende sporen. De grootste prioriteit ligt bij het scheppen en behoud van banen in de chemie.

Spoor 1: Vernieuwing en versterking van de regionale economie (Innovatie)

Met dit spoor wordt ingezet op nieuwe, toekomstbestendige banen om daarmee het verlies van fossiele banen op te vangen. Enerzijds door het via innovatie omvormen van de fossiele industrie en energie tot een duurzame industrie met nieuwe, toekomstbestendige banen. Anderzijds wordt innovatie ingezet voor duurzame diversificatie langs de lijnen van de RIS3 en waarmee nieuwe, duurzame bedrijvigheid in de regio wordt ontwikkeld. Ook digitalisering en versterking ondernemerschap in duurzame chemie en energie maakt deel uit van dit spoor. De Zeeuwse kennisinstellingen en hun samenwerking met de Universiteit van Gent zijn hierbij belangrijk.

Voorbeelden van te ondersteunen projecten of activiteiten zijn:

- productieve investeringen in mkb;
- investeringen in onderzoek en innovatie.

Het JTF ondersteunt de toepassing en opschaling van innovatie, met het mkb:

- Elektrificatie van productieprocessen in de groene chemie, door pilots, proefinstallaties en proeffabrieken;
- Inzet van gerecyclede en biobased grondstoffen eveneens in de vorm van experimenten en (eerste) opschalingen daarvan;
- Benutten van groene waterstof voor chemische productieprocessen;

- Digitalisering: in de transitie naar een circulaire en biobased chemie veranderen de waardeketens compleet: van lineair, centraal aangestuurde waardeketens, naar circulaire en decentrale modellen;
- Integrale acties die én op innovatie én op arbeidsmarkt inzetten;
- Triple helix onderzoeksprojecten gericht op hogere TRL-niveaus (niveau van technologische paraatheid) voor vergroening van de chemie.

Spoor 2: Investerings in technologie, systemen en infrastructuur (infrastructuur)

Om in ZV-VO te komen tot nieuwe banen is het om te investeren in de 'hardware' van de economie. Binnen spoor 2 is het doel om aan deze hardware bij te dragen, als randvoorwaarde voor het opvangen van de gevolgen van de transitie. Het gaat om investeringen in technologie, systemen en infrastructuur voor een duurzame maak- en procesindustrie, om investeringen in hernieuwbare energie en de bevordering van de circulaire economie ten behoeve van de groene chemie.

De belangrijkste ontwikkelingsbehoeften zijn:

- **Groene waterstof:** Het havengebied van North Sea Port is het grootste waterstofcluster van Nederland met 1/3 van de totale industriële waterstofconsumptie. Het bestaande en nieuwe gebruik zal verduurzaamd moeten worden. Er is infrastructuur nodig om de waterstofketen met elkaar te verbinden.
- **Elektriciteit:** Zeeuws-Vlaanderen is aangesloten op het 150 kV hoogspanningsnet, wat onvoldoende vermogen biedt voor vergaande elektrificatie en andere(duurzaamheids)initiatieven.

Voorbeelden van te ondersteunen projecten of acties zijn:

- Aanleg van een regionaal netwerk voor groene waterstof en verbindingen met andere regio's ten gunste van ZV-VO, als belangrijke schakel in de vergroening van de chemie. Inzet op H2-infrastructuur binnen het JTF en het RRF zijn aanvullend aan elkaar.
- Investerings in lokale elektrificatie:
  - Innovatieve oplossingen die lokaal netcongestie (als transitie-gevolg) tegengaan en elektrificatie mogelijk maken (bv. innovatieve energieopslag, lokale uitwisseling, flexibiliteitsopties).
  - Lokale 150 kV aansluitingen naar specifieke bedrijven (clusters) in ZV-VO.
- Uitwisseling van warmte via warmtenetten, voor zover hierbij sprake is van warmte uit hernieuwbare bronnen.

Hierbinnen kan bijvoorbeeld sprake zijn van technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs, pilots en proefopstellingen voor slimme energiesystemen en voor milieuvriendelijke productieprocessen.

In zowel spoor 1 als spoor 2 wordt een deel van de middelen (mede) ingezet voor systemen en infrastructuur voor de arbeidsmarkt. Het betreft investeringen in de scholing en training voor het op de juiste manier gebruiken van nieuwe infrastructuur.

Spoor 3: Een wendbare en weerbare beroepsbevolking (arbeidsmarkt)

Het gaat hierbij om de om- en bijscholing van werkenden, het bieden van kansen aan werklozen en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en om het vergroten van het arbeidsaanbod vanuit het onderwijs en van elders. Door de transitie ontstaat er een groeiende arbeidsvraag naar mensen met specifieke technische opleidingen en competenties.

Voorbeelden van te ondersteunen acties of projecten zijn gerelateerd aan bij- en omscholing van werknemers en werkzoekenden:

- Het ondersteunen van arbeidsmobiliteit van werkenden in de (chemische) industrie. Werknemers moeten worden om- en bijgeschoold om de grote veranderingen in productieprocessen en randvoorwaarden daarvoor te kunnen bijhouden;
- Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden, om zo te kunnen voldoen aan de veranderende eisen die de klimaattransitie stelt;
- Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen;
- Maatregelen om toenemende krapte op de arbeidsmarkt als gevolg van de klimaattransitie tegen te gaan, onder meer door inzet op het aantrekken en faciliteren van werknemers en talent van buiten de regio, in nationaal én grensoverschrijdend/internationaal verband;
- Het creëren van samenwerkingsverbanden om arbeidsmarkttuitdagingen in collectief verband op te lossen, bijvoorbeeld door de Techniekcoalitie;
- Begeleiding van werkzoekenden bij het zoeken van een baan. Hierbij gaat het om het activeren van niet-werkenden en passend arbeidsaanbod te verleiden om naar ZV-VO te komen. Voorbeelden van acties zijn maatregelen voor beter toegang tot de arbeidsmarkt. En steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden.
- Andere activiteiten op het gebied van onderwijs en sociale inclusie. Voorbeelden:
  - Maatregelen voor de modernisering en versterking van de onderwijs- en arbeidsmarktinstellingen. Daarbij is er o.a. ruimte voor het doorontwikkelen van instellingen zoals het Centrum van Toptechniek en het Huis voor Techniek.
  - Aanpassen van opleidingen t.b.v. een leven lang ontwikkelen voor werkenden/werkzoekenden (veranderende behoefte aan vaardigheden).

Productieve investeringen in het grootbedrijf

Het JTF ZV-VO ondersteunt twee productieve investeringen in het grootbedrijf:

1. SPARK-LINK (partners: Dow, lokaal mkb): innovatieve pilot voor elektrisch kraken van niet-fossiele grondstoffen.
2. Battery Energy Storage Solutions (partner: TotalEnergies): innovatieve pilot voor opslag van groene energie t.b.v. duurzaam elektriciteitsnet.

Voor de twee projecten wordt hieronder onderbouwd dat ze voldoen aan de JTF-vereisten.

De projecten:

- zijn noodzakelijk voor de uitvoering van het TJTP. Project 1 maakt innovatief, elektrisch kraken mogelijk; project 2 de opslag van groene energie. In algemene zin zit de noodzaak tot deelname van grootbedrijf in de economische structuur van ZV-VO: de chemie hangt sterk af van enkele grootbedrijven, en nauwelijks van het mkb. Ondersteuning van het grootbedrijf is noodzakelijk voor baancreatie.
- dragen bij aan de klimaattransitie (project 1: substantiële reductiepotentie na opschaling, project 2: CO₂ reductie).
- zijn noodzakelijk voor baancreatie, door de kloof te overbruggen tussen verwacht baanverlies door de klimaattransitie en baancreatie door het JTF in het mkb (getallen betreffen de mutatie tussen 2022 en 2030):
  - verwacht baanverlies door transitie: 4.000 banen
  - autonome groei Zeeland: 3.200 banen
  - EFRO-banen: 100
  - bijdrage JTF aan baanbehoud mkb: 225 banen
  - bijdrage JTF door productieve investeringen in grootbedrijf: 525 banen (direct + indirect)
- leiden niet tot relocatie zoals vereist op grond van artikel 66 van de GB-verordening
- en betreffen initiële investeringen die een nieuwe economische activiteit creëren.

Doelgroepen

De belangrijkste doelgroepen zijn:

- Bedrijfsleven:
  - Innovatief mkb incl. start- en scale-ups en grootbedrijf onder voorwaarden
  - Vlaamse partners in de North Sea Port samenwerking en met bedrijven, mits de impact neerslaat in ZV-VO
  - Andere chemiepartners in overig Zeeland
  - Bedrijven in andere chemieclusters rondom gedeelde opgaven
  - Strategische partners voor CCSU, waaronder havens van Antwerpen, Gent, Rotterdam
  - Bedrijven uit andere sectoren, waaronder energie/offshore
- (Semi)-overheden, o.a. Provincie Zeeland en North Sea Port
- Kennis- en onderwijsinstellingen MBO, HBO, WO en samenwerkingsverbanden
- Arbeidsmarktpartijen: vakbonden, werkgeversorganisaties, arbeidsmarktregio's
- Individuen: jongeren, werkzoekenden, kwetsbare werkenden, en overige werkenden met een relatie met de transitie en binding met de regionale arbeidsmarkt.

3.2.3 Samenhang met andere programma's

Het JTF Zeeuws-Vlaanderen Vlissingen Oost (hierna: ZV-VO) draagt bij aan doelen op zowel lokaal, regionaal, landsdelig, nationaal en Europees niveau. Daarnaast is ook synergie en complementariteit met andere programma's.

Programma's op landelijk niveau:

- Klimaatakkoord
- Grondstoffenakkoord
- JTF-strategie Zuid-Nederland
- Actieagenda Groene Chemie van EN Zuid
- RIS3 Zuid-Nederland
- Smart Delta Resources: Regioplan 2030-2050
- CES Schelde-Deltaregio
- Regionale Energie Strategie (RES 1.0) Zeeland
- Compensatieprogramma Wind in de Zeilen
- Aanvalsplan arbeidsmarkt Zeeland

Samenhang met Europese programma's

In het kader van de doelstelling "investeren in werkgelegenheid en groei" is de synergie en complementariteit van het JTF in ZV-VO met de programma's Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), Europees Sociaal Fonds (ESF) en Interreg relevant. Het ESF+ (Europees Sociaal Fonds Plus) richt zich specifiek op mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie in de hele regio, zonder sectorale focus. Het JTF ZV-VO is hier onderscheidend aan door:

- **Thematische focus** (opvangen gevolgen klimaattransitie);
- **Sectorale focus** (chemische industrie);
- **Doelgroep** (niet enkel de onderkant van de arbeidsmarkt, maar alle werkenden en werklozen);
- **Geografische focus** (ZV-VO centraal).

Synergie kan bereikt worden door met beide programma's in ZV-VO in te zetten op gezamenlijke opgaven, en hierbinnen elk een eigen aspecten te adresseren. Om de complementariteit van het JTF met EFRO OP Zuid zo groot mogelijk te laten zijn, wordt naast de geografische, sectorale en thematische focus van het JTF – ook voorzien dat het JTF zich op grootschaliger projecten richt, voorbij prototyping/praktijktest, richting demonstratie en proeffabrieken. Ook biedt het JTF mogelijkheden voor de aanleg van technologie en infrastructuur en voor om- en bijscholing, waar het EFRO primair een innovatieprogramma is. Synergie tussen het EFRO en het JTF kan bereikt worden door met beide programma's aan dezelfde grote opgaven te werken.

Samenhang met geplande steun uit andere pijlers van het mechanisme

Zowel de tweede en de derde pijler van het Just Transition Mechanism (JTM) bieden kansen voor ZV-VO; de beide pijlers kunnen worden ingezet in lijn met de ontwikkelbehoeften benoemd in spoor.